

MINISTERSTWO PRACY i POLITYKI SPOŁECZNEJ
Departament Pomocy i Integracji Społecznej

ZATWIERDZAM:

Jarosław Duda
Sekretarz Stanu

PROGRAM
*„AKTYWNE FORMY PRZECIWDZIAŁANIA
WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU”*
Edycja 2011 - 2015

Warszawa, listopad 2010 r.

I. WPROWADZENIE – Podsumowanie okresu 2005-2010

W latach 2005-2010 w przedsięwzięciach organizacyjnych, kierowanych do osób potrzebujących pomocy, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz zaliczanych do grup szczególnego ryzyka wykluczenia społecznego, zmienił się przede wszystkim charakter udzielanej pomocy i wsparcia. Dzisiaj, zasady *solidaryzmu społecznego* oraz *aktywnych form pomocy* (praca zamiast zasiłku) wyznaczają cele modeli usług społecznych i ochrony socjalnej. Dążeniem polityki społecznej jest zagwarantowanie obywatelom możliwości korzystania z postępu gospodarczego i społecznego oraz umożliwienie wniesienia do niego swojego wkładu. Z procesami integracji społecznej nierozzerwalnie związane są działania wspierające rozwój gospodarki społecznej. W dniu 19 lutego 2009 r. Parlament Europejski przyjął rezolucję u podstaw której leży m.in. przekonanie, że gospodarka społeczna, proponując odrębny model przedsiębiorstwa, przyczynia się do stabilnego i trwałego wzrostu gospodarczego. Parlament Europejski uwzględnił fakt, że gospodarka społeczna stanowi 10% ogółu przedsiębiorstw europejskich i 6% ogółu zatrudnienia oraz posiada potencjał tworzenia miejsc pracy, co nie bez wpływu pozostaje na procesy integracyjne w społeczeństwach Europy.

W badaniach CBOS z początku 2004 r. dotyczących problemu poczucia zagrożenia biedą i ubóstwem potwierdzenie znalazły dwie przyczyny, będące barierami w wyjściu z biedy:

1. Brak pracy - 79% respondentów,
2. Brak odpowiednich kwalifikacji zawodowych i niski poziom wykształcenia – 40% badanych.

Doświadczenia 5-cio letniego okresu stosowania różnych aktywnych form pomocy pozwoliły ukształtować pewien „układ rodzajowy aktywnych form pomocy”, w którym wyróżnia się:

1. Instytucjonalne aktywne formy pomocy:

- 1) Centra Integracji Społecznej,
- 2) Kluby Integracji Społecznej,
- 3) Organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne, czy nawet Ośrodki Wsparcia Spółdzielni Socjalnych

2. Indywidualne aktywne formy pomocy:

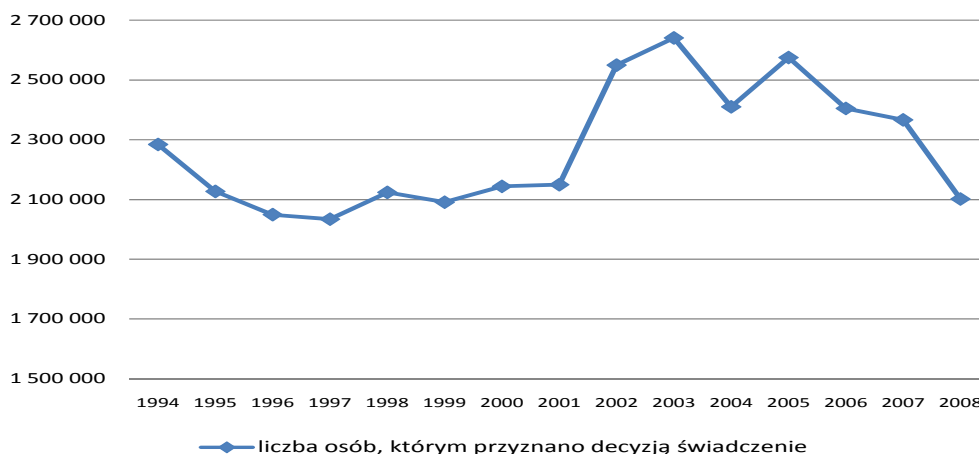
- 1) Kontrakt Socjalny,
- 2) Indywidualny program zatrudnienia socjalnego,
- 3) Indywidualny program wychodzenia z bezdomności,
- 4) Indywidualne programy zatrudnienia wspieranego, jako element zatrudnienia socjalnego.

3. Programowe aktywne formy pomocy:

- 1) Prace społecznie użyteczne na terenie gminy inicjowane przez samorząd gminny.
- 2) Roboty publiczne na terenie gminy.
- 3) Staż i inne formy aktywizacji zawodowej, ujęte w instrumentach rynku pracy.

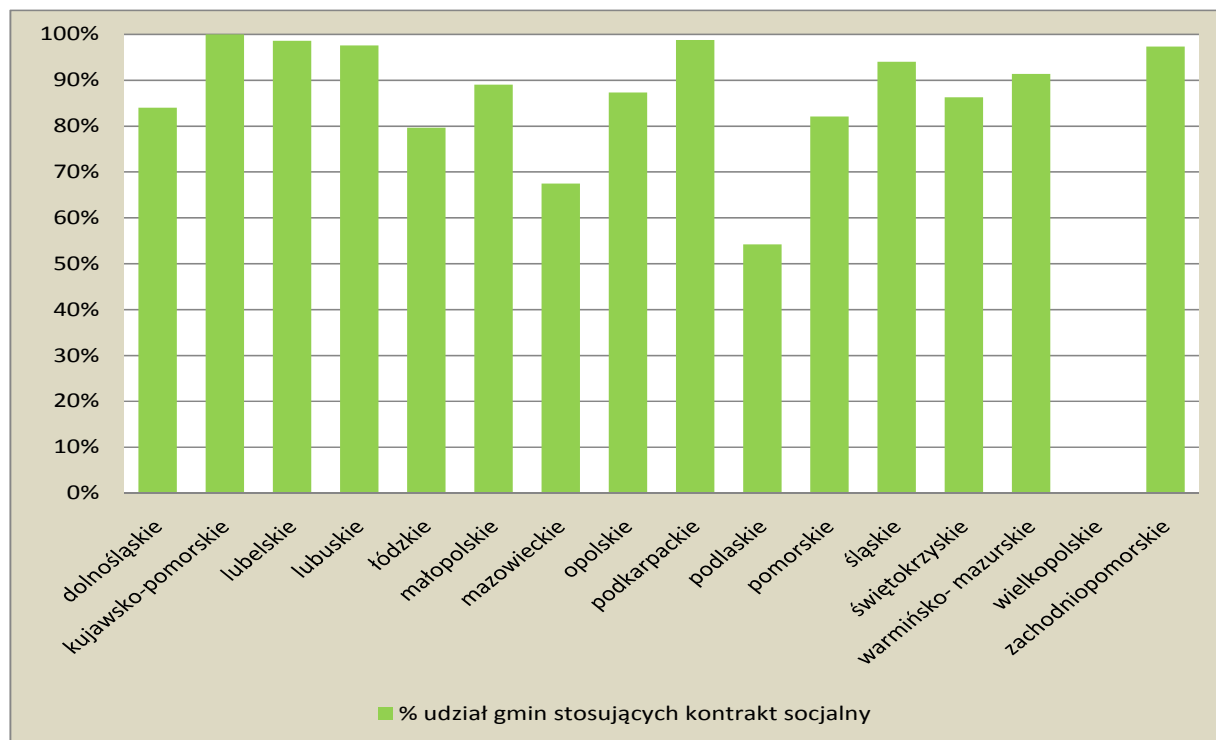
Im więcej jest stosowanych aktywnych form pomocy tym mniejsza jest liczba osób objętych świadczeniami z pomocy społecznej.

Wykres 1: Rzeczywista liczba osób objęta pomocą społeczną w latach 1994 – 2008

W latach 2005 – 2008 liczba gmin, które stosowały kontrakt socjalny, jako jedną z form aktywizacji ciągle wzrastała. I tak przykładowo: w 2006 r. – 76% gmin w kraju, w 2008 r. – 87% gmin stosowało to narzędzie.

Wykres 2: Procentowy udział ośrodków pomocy społecznej stosujących kontrakt socjalny w 2008 r.

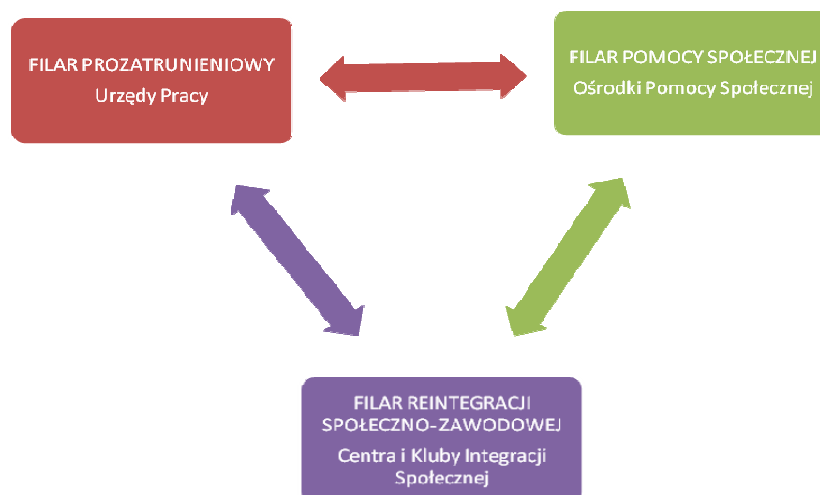

Przyjęta w 2006 r. przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej (dalej: Promotor Programu) **formuła programu** „Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu” (dalej: Program), polegająca na organizowaniu konkursów dla samorządów gmin i organizacji pozarządowych w celu realizacji takich założeń jak:

1. Zmobilizowanie samorządów gminnych do tworzenia partnerstw na rzecz organizowania centrów i klubów integracji społecznej, szczególnie na obszarach wiejskich i małomiasteczkowych, a także wykorzystywania programów prac społecznie użytecznych,
2. Wzmocnienie roli podmiotów zatrudnienia socjalnego w procesie przywracania osób do ponownego pełnienia ról społecznych i zawodowych, oraz przygotowywania ich do wykorzystywania rozwiązań ustawy o spółdzielniach socjalnych,
3. Promowanie dobrych praktyk, szczególnie w zakresie zawiązywania lokalnej współpracy pomiędzy jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej a publicznymi służbami zatrudnienia z wykorzystaniem potencjału organizacji pozarządowych

spełniła swoją rolę, przyczyniając się do powstania nie tylko wielu nowych podmiotów gospodarki społecznej (w tym zatrudnienia socjalnego), ale przede wszystkim do zbudowania w kraju nowego systemu wsparcia i pomocy, opartego na trzech filarach świadczenia usług dla osób bezrobotnych i korzystających ze świadczeń pomocy społecznej:

Rys. 1 System pomocy i wsparcia w okresie 2005-2010.

Mając na uwadze konieczność dalszego udzielania wsparcia dla rozwoju aktywnych form pomocy, a także konieczność wzmocnienia w okresie lat 2011-2015 niektórych działań programowych, zwłaszcza zmierzających do promowania idei lokalnego partnerstwa oraz stworzenia platformy współpracy pomiędzy Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej a podmiotami świadczącymi usługi reintegracji społeczno – zawodowej, **cele i komponenty Programu zostają na okres lat 2011 – 2015 sformułowane w następujący sposób:**

Formuła udzielania wsparcia dla samorządów gmin (w tym dla jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, jednostek organizacyjnych realizujących zadania ustawy o zatrudnieniu socjalnym) **oraz organizacji pozarządowych** (łącznie z uwzględnieniem spółdzielni socjalnych zgodnie ze wskazaniem ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie), pozostaje bez zmian, **tj. zasada konkursowego wyboru projektów lub ofert na wykonanie zleconych zadań.**

II. PODSTAWOWE CELE I KOMPONENTY PROGRAMU

Program zakłada uzyskanie następujących celów:

- 1) wzmocnienie tendencji do tworzenia lokalnych partnerstw na rzecz organizowania na obszarze gmin przedsięwzięć wykorzystujących aktywne formy pomocy,
- 2) wzmocnienie współpracy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej, urzędami pracy, podmiotami usług reintegracji społecznej i zawodowej (centrów i klubów integracji społecznej) a lokalnymi przedsiębiorcami,
- 3) stworzenie ogólnopolskiej platformy współpracy i konsultacji Ministra Pracy i Polityki Społecznej z podmiotami realizującymi zadania wynikające z ustawy o zatrudnieniu socjalnym
- 4) stworzenie ogólnopolskiej platformy prezentowania oraz promowania dobrych praktyk aktywnych form pomocy.

Osiągnięciu powyższych celów będą służyły komponenty realizacyjne Programu, a mianowicie:

1. Komponent I: *Wzmocnienie roli podmiotów zatrudnienia socjalnego, jako partnerów ośrodków pomocy społecznej i urzędów pracy.*

W komponencie tym wspierane będą przez Promotora Programu najefektywniejsze projekty, szczególnie realizowane w formule partnerskiej służące aktywizacji społeczno-zawodowej grup szczególnego ryzyka wykluczenia społecznego, poprzez zastosowanie dostępnych aktywnych form pomocy. Utrzymany zostanie w tym komponencie obszar organizacji lokalnych programów rynku pracy na obszarze gmin, służący aktywizacji zawodowej osób w obiektach szeroko pojmowanego budownictwa socjalnego (prace społecznie użyteczne i roboty publiczne).

Wybór projektów dokonywany będzie w drodze corocznych konkursów.

2. Komponent II: *Platforma współpracy i konsultacji w obszarze zatrudnienia socjalnego – Konwent Centrów i Klubów Integracji Społecznej.*

Realizacja komponentu odbywać się będzie poprzez działania zmierzające do skonsolidowania środowiska podmiotów zatrudnienia socjalnego, w formie Konwentu Centrów i Klubów Integracji Społecznej, jako ważnej platformy współpracy z Ministrem Pracy i Polityki Społecznej. Docelowo, przyjęta forma dobrowolnego uczestnictwa podmiotów zatrudnienia socjalnego, tj. platforma współpracy, powinna przybrać formę bardziej zorganizowaną, np.: stowarzyszenia.

Komponent ten będzie posiadał formę projektu, dla realizacji którego rokrocznie w drodze konkursu będzie wybierany podmiot – organizator Konwentu.

3. Komponent III: *Prezentacja i promocja dobrych praktyk aktywnych form pomocy*

Niezwykle potrzebne jest stworzenie formuły prezentacji *dobrych praktyk aktywnych form pomocy* dla celów edukacyjnych, szczególnie w odniesieniu do środowiska przedstawicieli samorządów terytorialnych, posłów, a także przedsiębiorców. Realizacja tego komponentu odbywała się będzie przy pomocy dwóch projektów, a mianowicie:

a) projekt pt.: „Nagrody i wyróżnienia Ministra Pracy i polityki Społecznej w obszarze aktywnych form pomocy”,

b) projekt pt.: „Targi Aktywnych Form Pomocy” wraz z wydawaniem specjalnego biuletynu informacyjnego.

Nazwa komponentu	Zadanie szczegółowe (nazwy zadań robocze – mogą ulegać przeformowaniu)	Formuła realizacyjna
Komponent I: <i>Wzmocnienie roli podmiotów zatrudnienia socjalnego, jako partnerów ośrodków pomocy społecznej i urzędów pracy</i>		
1. Podmiot zatrudnienia socjalnego partnerem ośrodka pomocy społecznej, urzędu pracy i przedsiębiorców na obszarze gminy. 2. Prace społecznie użyteczne i roboty publiczne na obiektach budownictwa socjalnego		Konkursy projektów
Komponent II: <i>Platforma współpracy i konsultacji w obszarze zatrudnienia socjalnego – Konwent Centrów i Klubów Integracji Społecznej</i>		
1. Organizacja i prowadzenie Konwentu Centrów i Klubów Integracji Społecznej – platformy współpracy z Ministrem Pracy i Polityki Społecznej		Konkurs na projekt organizacyjny
Komponent III: <i>Prezentacja i promocja dobrych praktyk aktywnych form pomocy</i>		
1. Projekt „Nagrody i wyróżnienia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w obszarze aktywnych form pomocy” 2. Projekt „Targi Aktywnych Form Pomocy”		1. Wybór Ministra Pracy i Polityki Społecznej przy współudziale Rady Pomocy Społecznej 2. Konkurs na wybór organizatora przedsięwzięcia

III. FINANSE PROGRAMU

Realizacja Programu będzie finansowana ze środków jakimi dysponuje Minister Pracy i Polityki Społecznej w części 44 – zabezpieczenie społeczne, klasyfikacja budżetowa 85 295, oraz ze środków finansowych w klasyfikacji budżetowej 75 095.

Kwota przewidziana na poszczególne komponenty będzie ustalana według zatwierdzonego corocznie harmonogramu realizacyjnego Programu (poszczególne konkursy).

IV. PRZEWIDYWANE EFEKTY PROGRAMU

1. Zintensyfikowanie działań partnerskich pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej oraz publicznymi służbami zatrudnienia dla wykorzystania instrumentów aktywnych form pomocy wobec osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, dla ich usamodzielnienia i ponownego powrotu do pełnienia ról społecznych i zawodowych,
2. Podtrzymanie dotychczasowej liczby działających centrów i klubów integracji społecznej, a także stworzenie warunków do podejmowania przez samorząd gminy oraz organizacje pozarządowe inicjatyw organizacyjnych, zmierzających do uruchamiania nowych podmiotów reintegracji społeczno-zawodowej,
3. Podtrzymanie inicjatyw samorządów gmin zmierzających do uruchamiania programów rynku pracy, takich jak: prace społecznie użyteczne oraz roboty publiczne ukierunkowanych na poprawę sytuacji mieszkaniowej, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (budownictwo socjalne i komunalne),
4. Propagowanie dobrych praktyk i wzorów inicjatyw, kierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, tworzenia partnerstw pomiędzy jednostkami organizacyjnymi służb zatrudnienia oraz pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi.

V. NADZÓR NAD REALIZACJĄ PROGRAMU ORAZ MONITORING

Realizacja programu będzie nadzorowana przez Departament Pomocy i Integracji Społecznej, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Z realizacji Programu będzie sporządzana corocznie informacja zawierająca podsumowanie efektów oraz wnioski modyfikujące założenia programowe na kolejny rok. Akceptacja rocznej informacji przez Promotora Programu jest warunkiem upowszechniania jej wśród pracowników urzędów pracy i ośrodków pomocy społecznej oraz organizacji pozarządowych, a także innych instytucji.

Opracowanie:

Wydział Aktywnych Form Pomocy DPS – IV,
Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej

Nadzór merytoryczny:

Krystyna Wyrwicka, Dyrektor Departamentu